

ايگزيڪيوٽو خلاصو

2022 جي مون سون واري موسم صوبي ۾ تيز برساتون آيون، جنهن سبب صوبي ۾ درياھ ۾ اونھي ٻوڏ آئي. مختلف ضلعن ۾ 900 ملي ميٽر تائين برسات رڪارڊ ڪئي وئي. سنڌو درياھ ۾ تيز برساتن^{2 3} ۽ مقامي برساتن سبب ان جو وهڪرو 0.6 ملين ڪيوسڪ کان مٿي رڪارڊ ڪيو ويو. ڪيرٿر جبل مان نڪرندڙ جبل جي طوفان سبب ڪوٽڙي بئراج وٽ وڏي ٻوڏ برقرار آهي. ٻن مهينن جي برساتن ۽ سنڌو درياھ ۾ آيل ٻوڏ انساني جانين، چوپائي مال، فصلن، گهرن، خانگي عمارتن، صنعتن ۽ عوامي انفراسٽرڪچر جهڙوڪ روڊن، آبپاشي کي تمام گهڻو نقصان پهچايو. درياھ جي حفاظتي بندن (بند) ۽ نيڪال جا نيت ورڪ، ۽ ريلوي.

سنڌ فلڊ ايمرجنسي بحالي پروجيڪٽ (SFERP) حڪومت سنڌ (صوبو سنڌ) پلاننگ اينڊ ڊولپمينٽ ڊپارٽمينٽ، صوبو سنڌ، آبپاشي کاتو) پاران شروع ڪيو ويو ۽ ورلڊ بئنڪ جي مالي مدد سان، ڳوٺاڻن (فارم کان مارڪيٽ) روڊن جي بحالي/بحالي / ٻيهر ترتيب ڏيڻ. برساتن ۽ ٻوڏ متاثر علائقن جي متاثر ضلعن، تعلقن ۽ يوسيز ۾. پروفائيل کي وڌائڻ، ڪراس ڊرينيج ڍانچي جي مناسبيت، حفاظتي ڪمن جي فراهمي (ريپريپ⁴)، ڪلورٽ جي تعداد ۾ اضافو ۽ پاسي جي نالن جي فراهمي سڀ اهي عنصر آهن جيڪي آبهوا ۽/يا ٻوڏ لچڪدار ڊيزائن کي حل ڪرڻ لاءِ سمجهيا ويندا آهن Pavement . Structural numbers ۾ بهتري هڪ اضافي فائدو آهي.

¹ https://www.pmd.gov.pk/cdpc/Monsoon_2022_update/Pakistan_Monsoon_2022Rainfall_Update.htm

² <https://www.nation.com.pk/06-Sep-2022/indus-river-water-level-at-kotri-surges-above-6-lac-cusecs>

³ Source: PDMA, GoS Daily update report as of 03rd October, 2022,

⁴ ريپريپ (اٽر آمريڪن انگريزيءَ ۾)، جنهن کي ريپ ريپ، شٽ راک، راک آرمر (برطانوي انگريزيءَ ۾) يا روپل پٽ چيو ويندو آهي، انساني رکيل پٿر يا ٻيو مواد آهي جيڪو اڏاوتن جي بچاءَ لاءِ استعمال ڪيو ويندو آهي ۽ پاڻيءَ کان

موجوده ESMP جزو 1 جي ماحولياتي اثرن ۽ گهٽتائي جي نمائندگي ڪري ٿي؛
انفراستريڪچر جي بحاليءَ، ذيلي جزو 1.2: نئي ضلعي ۾ روڊن ۽ الائيڊ انفراستريڪچر
جي بحاليءَ، ۽ ان ۾ هيٺيان ذيلي حصا آهن: ريڪنڊيشنگ جو ڪم موجوده پليٽ فارم
تي ڪيو ويندو. / صحيح رستو. شور، مٽي جي اخراج، ڪئمپ سائين ۽ قرضن جي
سائين جي ڪري اڻ سڌي طرح اثر Row کان ٻاهر ٿي سگهي ٿو. سماجي-ماحولياتي
اثر پيدا ٿي سگهي ٿو بيروني افرادي قوت جي آمد، غير محفوظ ٿيل رهجي ويل
فضول، ۽ مزدورن ۽ ڪميونٽي لاءِ پيشه ورانه محنت ۽ حفاظت جي مسئلن، تنهن ڪري،
ESMP تيار ڪيو ويو آهي.

ضلعي نئي جي مختلف علائقن ۾ 16 روڊن جي مرمت. انتظامي طور تي اڪثر
ريڪنڊيشنگ ڪم ضلعي جي مختلف تعلقن ۾ ٿين ٿا. تعلقي ڪميٽي بندر ۽ ميرپور
ساڪرو ۾ 5-5 روڊ آهن، جڏهن ته تعلقي نئي ۾ ڇهه روڊ آهن.

سنڌ اي پي اي ريگيوليشنز 2021 جي نوٽيفڪيشن سيپٽمبر 2021 جي مطابق،
شيدول-II ۾ ڏنل ڪنهن به ڪيٽيگري ۾ ايندڙ پروجيڪٽ ايجنسي وٽ IEE فائل
ڪندو. ذيلي پراجيڪٽ ”ضلعي نئي جي مختلف علائقن ۾ 16 روڊن جي بحالي“ شيدول-
II جي ذيلي سيڪشن 3 (شهري علائقن ۾ هڪ ڪلوميٽر کان وڌيڪ ۽ ٻهراڙي وارن
علائقن کان 5 ڪلوميٽر کان وڌيڪ موجوده روڊن جي بحالي يا ٻيهر تعمير) جي زمري
F جي تحت اچي ٿو. ”ٽرانسپورٽ“، سنڌ EPA جو جائزو EC/IEE/EIA ريگيوليشن
2021 جو. ٻارهن (12) روڊ 5 ڪلوميٽر کان وڌيڪ آهن، تنهنڪري هڪ IEE کي سنڌ
EPA وٽ داخل ڪرڻ جي ضرورت آهي.

بحاليءَ جا ڪم موجوده رائٽ آف وي (Row) تائين محدود آهن، تنهن ڪري، تجويز
ڪيل پروجيڪٽ جا ڪجهه ننڍا ناڪاري ماحولياتي اثر هوندا جيڪي عارضي، پڇاڻيءَ

واراء مستقل اثرات جي اميد نه رکندا ۽ مختصر مدت لاءِ صرف سائيت لاءِ مخصوص هوندا. تنهن ڪري، هي ذيلي پروجيڪٽ SFERP جي ESMF تحت اعتدال پسند خطري جي درجي ۾ اچي ٿو. موجوده ESMP ان مطابق تيار ڪئي وئي آهي ته جيئن E&S اسڪريننگ چيڪ لسٽن جي بنياد تي اعتدال پسند خطري جي سطح جي ضرورتن کي پورو ڪري.

ان کان علاوه، ذيلي پروجيڪٽ جي اسڪريننگ چيڪ لسٽ ذريعي ڪئي وئي جيڪا ماحولياتي ۽ سماجي مسئلن کي ڏيکيندي. انفرادي چيڪ لسٽن کي پرڻ لاءِ سروي ڪيا ويا ۽ سروي دوران نوت ڪيل ماحولياتي ۽ سماجي خدشن جو خلاصو. روڊن جي بحالي واري ڪم جو تجويز ڪيل پروجيڪٽ بيان ڪيل RoW جي اندر آهي. مکيه تعميراتي ڪم آر او جي اندر محدود رهندا. ڪوبه عوامي انفراسٽرڪچر يا تجارتي سرگرميون RoW اندر موجود نه آهن. ساڳئي وقت، اڻ سڌي طرح اثرن جو جائزو ورتو ويو آهي 200 ميٽر / 650 فوٽ بفر زون جي تجويز ڪيل روڊن (100 ميٽر / 328 فوٽ هر پاسي کان سينٽر لائين کان). وڻن کي نه اڏايو ويندو ۽ نه وري بحاليءَ جي ڪمن جي ڪري ان کي منتقل ڪرڻ جي ضرورت پوندي ڇاڪاڻ ته موجوده RoW تجويز ڪيل ڪمن لاءِ استعمال ڪيو ويندو. ذيلي پروجيڪٽ وارن علائقن جي ويجهو (500 ميٽرن جي اندر) ڪوبه آثار قديمه وارو ماڳ نه ڏٺو ويو ۽ پيش ڪيل ذيلي پروجيڪٽ سائيتن تي يا ويجهو ڪوبه فني ثقافتي وسيلو نه ڏٺو ويو، جيڪو شايد تعميراتي سرگرمين کان متاثر ٿي سگهي. تعميراتي علائقي ۾ ڪوبه قبرستان موجود ناهي. تجويز ڪيل ريڪنڊيشنگ ڪمن جي ويجهو ڪجهه آباديون ڏٺيون ويون جيڪي RoW ۽ COI کان ٻاهر آهن. تعميراتي مرحلي دوران، ڪجهه سماجي طور تي حساس رسيپٽرز جهڙوڪ مسجدون، اسڪول، بنيادي صحت يونٽ، قبرستان وغيره، اڻ سڌي طرح متاثر ٿي سگهن ٿا، پر اهو اثر عارضي ۽ پوئتي موٽڻ وارو هوندو، گهٽ اهميت سان مختصر مدت

(مناسب اختيار کي اپنائڻ سان) گهٽتائي جي قدمن). جيتريقدر ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ جو تعلق آهي، ذيلي پروجيڪٽ جي سائيتن تان ڪوبه محفوظ ٻيلا ۽ ٻوٽن ۽ ٻوٽن جي ڪنهن به خطري واري نسل کي رڪارڊ نه ڪيو ويو.

تجويز ڪيل سب پروجيڪٽ جا علائقا سنڌ جي ڏکڻ اوڀر ضلعي نٿي ۾ آهن. ذيلي پروجيڪٽ جو علائقو زون A 2 ۾ اچي رهيو آهي، جنهن ۾ چوٽي گرائونڊ ايڪسٽرنيشن 0.08 (PGA) کان 0.16 تائين مختلف آهي. اهو هڪ گهٽ نقصان واري خطري وارو علائقو آهي، مطلب ته اهي علائقا جيڪي انهن علائقن هيٺ اچن ٿا انهن ۾ زلزلي جا امڪان گهٽ آهن.

تجويز ڪيل منصوبي جي روڊن تي گاڏين جي ٽريفڪ نيشنل هاءِ ويز جي پيٽ ۾ گهٽ ڏسڻ ۾ اچي ٿي. هي ٽريفڪ هوا ۽ شور جي آلودگي جو سبب بڻجي سگهي ٿي جنهن سان مقامي سطح تي ماحولياتي اثر پوي ٿي، يعني روڊن جي ويجهو. ذيلي منصوبي واري علائقي ۾ گاڏين جي قسمن جي جزوي شرح مسافر ڪار (45.17٪)، ڪٽڻ (3.31٪)، موٽرسائیکل (40.55٪) ۽ ٽرڪ (6.35٪). مکيه گاڏين جي اخراج ۾ شامل آهن ذرات (مٽي)، ڪاربان مونو آڪسائيڊ، سلفر ڊاءِ آڪسائيڊ، ۽ نائٽروجن آڪسائيڊ. هوائي آلودگي جي جاچ ۽ نگراني تعمير جي شروعات کان اڳ نيڪيڊار پاران-SEPA منظور ٿيل ليڊ ذريعي تعميراتي سپروائيزري صلاحڪار (سي ايس سي) جي رضامندي سان ڪئي ويندي، سطح ۽ زمين جي پاڻي، محيطي هوا ۽ شور سان.

ڪنهن به وڻ جي ڪٽڻ ۾ شامل نه ڪيو ويو آهي ڇاڪاڻ ته موجوده Row کي ٻيهر ترتيب ڏيڻ جي ڪم لاءِ استعمال ڪيو پيو وڃي ۽ ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي ۾ موجود ناياب يا ختم ٿيڻ واري آبي، حيواني، يا گلن جي نسلن کي شامل نه ڪيو ويو آهي. ان کان علاوه، سڀني رستا ڳوٺاڻن علائقن ۾ آهن، تنهنڪري ڪوبه جهنگلي

جانور يا نازڪ رهاڻش متاثر نه ٿيندي. ذيلي پروجيڪٽ علائقي ۾ موجود جانورن تي معمولي منفي اثر وجهندو. جهنگلي جيوت جو شڪار ڪرڻ، ايڏاڻا رسائڻ يا جال لڳائڻ جي اجازت نه هوندي. پکين جي آستين / نسل جي موسم دوران پکين کي صاف ڪرڻ جي اجازت نه هوندي. اڏاوت دوران ڪچي ڪالونين کي بچائڻ لاءِ وڌ کان وڌ ڪوشش ڪئي ويندي. ضلعي جي ڪجهه نباتات ۾ گم عربي يا بابل (Acacia nilotica)، اک يا Milkweed (Calotropis procera)، ڪنڊي يا جنڊ (Prosopis spicigera)، ڪرير يا ڪيٽر (Capparis aphylla)، پاپلر يا بهان (Populus euphratica)، بير شامل آهن. (Zizyphus nummularia)، neem (Azardirachta indica)، شيشم (Dalbergia sissoo) ۽ Prosopis mesquite (juliflora)

هن ذيلي منصوبي لاءِ ڪنهن به خانگي زمين جي حصول جي ضرورت ناهي. ان کان علاوه، ڪنهن به اڏاوتن کي ڊاهڻ ۾ ملوث نه هوندو ۽ ڪنهن کي به ٻيهر آباد ڪرڻ جي ضرورت نه هوندي، ڇاڪاڻ ته سڀ پروجيڪٽ جا علائقا پڪڙيل ۽ گهٽ آبادي وارن علائقن ۾ آهن. ڪو به غير رسمي آبادگار / اسڪوائر ROW ۾ موجود ناهي ۽ نه ئي معيشت ۾ رڪاوٽ جو تصور ڪيو ويو آهي. موجوده ٽريڪ مواد جي نقل و حمل لاءِ استعمال ڪيو ويندو. اهو پيش ڪيو ويو آهي ته ناڪاري اثر پيدا ٿي سگهي ٿي ٿوري عرصي لاءِ تعميراتي مرحلي دوران. ٺيڪيدار تعميراتي مرحلي دوران تجويز ڪيل گهٽتائي جي قدمن تي عمل درآمد کي يقيني بڻائيندو.

متوقع اثرن کي گاڏين ۽ مشينري جي مناسب چڪاس ۽ سار سنڀال جي ذريعي گهٽائي سگهجي ٿو ته جيئن نڪرندڙ اخراج کي گهٽايو وڃي، ڳري سامان لاءِ شور کي ختم ڪرڻ وارا يا مفلر استعمال ڪري ۽ بيڪار روڊن کي پاڻي ڏيڻ. تعميراتي فضول جي ناڪاري

اثرن تي ڪنٽرول ڪري سگهجي ٿو مناسب هٿ ڪڍڻ ۽ تعميراتي ملهه / بقايا فضول
کي تعميراتي سائيتن مان فوري طور تي ختم ڪرڻ. پاڻي جي آلودگي جا موقعا تيل
جي فضول کي محفوظ ۽ مناسب ذخيرو ڪرڻ، گندي پاڻي جي محفوظ نيڪال، صفائي
جي ذخيرو ذريعي مائع فضول کي ڪنٽرول ڪرڻ ۽ فعال تعميراتي سائيت تي صفائي
جي نيڪال لاءِ بار بار گڏ ڪرڻ سان گهٽجي سگهن ٿا.

پيشه ورانه محنت ۽ حفاظت کي يقيني بڻايو ويندو مسلسل معائنن جي ذريعي بيمارين
۽ حادثن جي روڪڻ لاءِ، مزدورن ۽ ڪميونٽي ۾ شعور اجاگر ڪرڻ، صفائي جي قدمن،
وبائي مرضن سميت COVID-19 جي انتظام ۽ نگراني ۽ ايمرجنسي جواب ۽ بچاءَ جي
طريقيڪار، مناسب صفائي جي سهولتن جي فراهمي، پيئڻ جو پاڻي، ۽ مزدورن لاءِ
ڪچري جا ٽولا.

E&S مانيٽرنگ SEPA ايڪٽ 2014 جي مطابق ڪئي ويندي، SFERP جي ESMF،
SFERP ۽ اسٽيڪ هولڊر اينگيڊمينٽ پلان (SEP) لاءِ تيار ڪيل ليبر مئنيجمينٽ
پروسيجرز کي يقيني بڻائڻ لاءِ ته تخفيف جي منصوبن مطابق عمل ڪيو وڃي. اهو ٿن
سطحن تي ڪيو ويندو. پهريون، PIU سطح تي، ماحوليات ۽ سماجي ماهر حفاظت جي
نگراني ڪندا ته يقيني بڻائڻ لاءِ ته گهٽتائي جي منصوبن تي اثرائتو عمل ٿي رهيو
آهي ۽ باقاعده فيلڊ دورو ڪندا. ٻيو، فيلڊ ليول تي، تعميراتي سپروائيزري
ڪنسلٽنٽ (سي ايس سي) جو لاڳاپيل عملو وڌيڪ بار بار حفاظتي نگراني ڪندو.
تئين سطح تي، ٽيڪيڊار جي E&S ٽيم مهينو، ته ماهي ۽ ٻه سالي رپورٽون لاڳو ڪندي
۽ تيار ڪندي.

SFERP پروجيڪٽ کي لاڳو ڪرڻ جي مجموعي ذميواري ۽ موجوده ESMP PIU تي
منحصر آهي، پراجيڪٽ ڊائريڪٽر جي سربراهي ۾ PIU. ماحولياتي ۽ سماجي ٽيم جي

حمایت ڪئي آهي PIU. پڻ هڪ پروجيڪٽ پليپمينٽ ڪنسلٽنٽ (PIC)/CSC،
تعميراتي نگراني لاءِ ذميواري آهي. ان مقصد لاءِ تعميراتي ٺيڪن ۾ مناسب شقون شامل
ڪيون وينديون.

9,490,000 -/ جي الڳ بجيٽ ESMP جي نفاذ لاءِ مختصر ڪئي وئي آهي، جنهن ۾
GRM هلائڻ ۽ عام ڪميونٽي جي مدد جون ضرورتون شامل آهن.

ESMP جي نفاذ ۾ تعميراتي ٺيڪيدار (CC)، CSC/PIC ۽ PIU کان داخلاون شامل
آهن. CC بنيادي طور تي ESMP ۾ تجويز ڪيل تخفيف جي قدمن تي عمل درآمد
ڪي يقيني بڻائڻ جو ذميواري هوندو، جيڪي معاهدي جي دستاويزن جو حصو هوندا.
بهرحال، جيڪڏهن ESMP CC جي عمل درآمد ۽ رپورٽنگ جي صحيح طريقي سان
تعميل ڪرڻ ۾ ناڪام ٿئي ٿي، ته پروپونٽ ESMP جي تعميل سميت معاهدي جي
شرطن جي تعميل کي لاڳو ڪندو. ESMP تي عمل درآمد جي سرگرمين کي آسانيءَ
سان هلائڻ لاءِ، اها سفارش ڪئي وئي آهي ته ESMP تي عمل درآمد سان لاڳاپيل
سيڙي بل / ادائگيون CSC پاران منظور / تصديق ٿيل هجن. ESMP عمل درآمد جي
قيمت ڪٽجي ويندي عبوري ادائگي جي سرٽيفڪيٽ (IPC) مان جيستائين تعميل نه
ٿي وڃي